

Tàpies, l'amo dels signes

Antoni Tàpies i Puig (Barcelona, 1923), artista plàstic. «Amo dels signes», com el va definir Alexandre Cirici Pellicer, i la més alta expressió pictòrica en actiu de la nostra cultura.

Aquest senyor amb el cabell enèrgic com una brotxa, que pentina amb l'elegància d'un lleó i proposa cara de recepció poc hospitalària és nét del memorialista i llibreter Francesc Puig i Alfonso, que va ser regidor a l'Ajuntament de Barcelona. El seu pare, liberal i home de lleis, va prendre una decisió sabàtica pel que fa al col·legi d'advocats durant la revolució africana, a fi d'evitar la seua intervenció en judicis polítics, i va sol·licitar faena a Josep Tarradellas, petició a què el Molt Honorable president va accedir de bon grat.

Així, el progenitor d'aquell jovenet de salut disminuïda que en els anys seria «l'experiència més important en els anys posteriors a la revelació mironiana», com diria Pere Gimferrer, es va convertir en conseller jurídic de la Generalitat atrinxerada. I el 1939, per tal que anara fent boca en els itineraris del dret, va convertir el seu fill en funcionari autonòmic. «No hi va haver tràfic d'influències, eh —diu Tàpies—. Jo només escrivia una mica a màquina. Era l'*enxufat* d'un *enxufat*».

"M'HAŞ CONVENÇUT,
PERÒ M'HAS FOTUT"

Però l'*enxufat* d'un *enxufat* no compartia l'entusiasme del seu pare quant a la professió, i després de tres anys a la Facultat de Dret, del 43 al 46, va decidir donar curs a les seues vel·leïtats artístiques. «El meu pare no s'ho creia. Es pensava que jo era un *gamberro*. En canvi la meua mare va fer un gran esforç per entendre'm. Al meu pare li va caure bastant

malament. Ell tenia la il·lusió que seguís al seu despatx d'advocat. Va pensar que aquesta aventura seria un desastre per a mi, un noi delicat de salut que acabava de sortir del sanatori de curar-me una tuberculosi. Després, quan el meu pare ja era prop de la seva mort, ho va començar a entendre. Va veure que em donaven premis i això. I em va dir: m'has convençut, però m'has fotut».

El 1948, amb Joan Brossa, Arnau Puig, Modest Cuixart, Joan Ponç i Joan Josep Tharrats, un grup d'amics, alguns dels quals van deixar de ser-ho, va fundar la revista d'art *Dau al Set*, i el 1950, gràcies a una beca de l'Institut Francès, va anar a París, on, certament, va adquirir la projecció internacional que la seua obra exigia. «En aquella època ser pintor era com pensar que havies d'anar a dormir sota els ponts del Sena, perquè aquí no hi havia res a fer; no com ara, que qualsevol es guanya la vida bé pintant».

—¿Va passar gana a París, senyor Tàpies?

—No, no n'he passat mai. I crec que cap artista ha passat mai gana.

EL COLOR DELS DINERS

Quaranta anys després, l'obra d'Antoni Tàpies ha assolit tan alt nivell d'interès en el mercat de l'art que és una de les firmes més temptadores per als camells que blanquegen duros i per als falsificadors. «Desconec quants diners són els que s'han pagat pel quadro més car de la meua obra. El valor econòmic de la meua obra l'he descobert, d'alguna manera, ara que estem fent una

col·lecció per a la Fundació Tàpies i hem hagut de comprar coses meves a col·leccionistes. I per algunes coses dels anys 50, que jo havia venut per 3.000 pessetes, han arribat a demanar-me 80 milions, ha, ha, ha. Tan cars no els vull, aquests quadros. El primer quadro que vaig vendre va ser al primer Saló d'Octubre de Barcelona, i va ser per 500 pessetes. M'han proposat comprar-lo per una xifra que ara ni recorde, de tants zeros com té».

«Per una altra banda —continua Tàpies—, no crec que els traficants de droga blanquegin, ha, ha, ha... El que he sentit dir és que vivim una època en què hi ha molt de diner negre. I que inverteixen en antiguitats, però, ha, ha, ha... que blanquegin... Ara, sí que m'han falsificat sovint. No exagero si dic que quasi cada dia ens envien a la Fundació fotografies de còpies i ens demanen certificats d'autenticitat. Algunes falsificacions inclús han sortit a subhastes públiques importants, però ara estan més alerta i ens telefonen. Una vegada van agafar un falsificador suec a Estocolm. I el van agafar, curiosament, per l'empremta del peu en el quadro. Aquell senyor, imitant aquells quadros de reminiscència parietal que he fet amb l'empremta del meu peu, falsificava la meua obra, però hi posava el seu peu, que era la millor manera de delatar-se. Està a la presó, crec».

LA MEMÒRIA PERSONAL

L'inequívoc i explícit compromís del pintor amb el seu país i el seu temps, i la seua

valenta actitud ciutadana, han atret, en ocasions repetides, els sectors cívics, socials i culturals a buscar la subvenció i la salvació en la seua casa del carrer de Saragossa. «M'han demanat bastants diners. A l'època de Franco, sobretot. Tot-hom demanava per a ajudar gent i organitzar coses: editorials, revistes, diaris, llengua... I ara també rebem visites de gent que ens proposa coses, algunes editorials».

«Les coses van lentes. Jo pensava que amb la vinguda de la democràcia s'arreglaria tot de pressa. Vivim en un moment de contrast. Un moment en què l'home ha progressat moltíssim, però alhora és una època on els nivells de misèria material i intel·lectual són realment preocupants. Jo em podria classificar en aquell grup d'intel·lectuals que, potser, estaven massa il·lusionats i després ens vam desenganar una mica. Tampoc no en faig un drama, d'això. Jo encara voto, però no seria correcte que digués a qui. En conjunt, el país ha millorat molt. Ara vivim un moment bo a Catalunya, encara que queden molts serrrells per arreglar. Hi ha moments en què encara m'he de pessigar per veure que és veritat aquest canvi, perquè, per la meua edat, he viscut pròpiament tota la vida en els quaranta anys de la dictadura».

—Vostè va estar vinculat al PSUC per simpatia, ¿com valora l'enfonsament del comunisme a l'est d'Europa?

—S'enfonsa la manera com han aplicat el socialisme en països concrets. S'enfonsa el totalitarisme i la repressió. Però amb el temps es veurà que alguna cosa bona ha que-

dat del socialisme. Em sembla que ho veurem aviat, perquè aquestes masses que entren corrents a l'Alemanya occidental s'adonaran que no tot funciona. Pel que fa al PSUC, jo hi tinc molts amics, però clar, han fet tanta revisió que ja no sé si li tinc simpatia o no al partit. Quan estigui la cosa més sedimentada ja en parlarem.

ART CONTRA ESTÈTICA

Alexandre Cirici Pellicer va escriure sobre l'interès de contemplar l'obra de Tàpies en el context dels primers anys 80, inventariant els elements que conté i les relacions que revela, i verificant els elements i les relacions que rebutja. Procediment que situa la seua obra en el territori de la seua especificitat. La seua plenitud.

«Els anys 80 han estat una dècada molt interessant, hi ha hagut una mena de floriment de la pintura. Els anys 70 van ser més d'art conceptual —l'art com una idea—, que jo no hi he cregut gaire, perquè la pintura per a mi és un mitjà de comunicació que té una dialèctica. Jo mantinc un diàleg amb els materials que utilitzo: a mesura que els vaig col·locant van parlant. Tot es converteix en un símbol, des del color a la textura. És com un diàleg entre l'autor i l'obra».

«No crec gens en això que en diuen estètica normativa, vinguda sobretot del món dels intel·lectuals d'esquerra. Jo, per exemple, m'he tobat amb la sorpresa que amb els que haurien de ser els meus confreres no em puc entendre. L'estètica normativa ja es feia visible abans als països de l'Est amb el dirigisme cultural. I els tèdics han d'adaptar-se a allò que els artistes van desenvolupant, i no a la inversa».

—A vostè se l'ha ubicat en molts corrents, ¿en quin està ara?

—Estic en el corrent de la bona pintura, ha, ha, ha. Cada isme que hi ha hagut ha aportat

una nova faceta, un petit canvi. Jo m'he trobat còmode en tot i potser hi ha hagut una obra meua en cada isme. Fins i tot tinc quadros al límit de l'art conceptual. Quan va sortir l'informalisme van dir que jo era informalista; m'han dit abstracte, surrealista, pop-art, expressionista... M'han dit de tot.

—Fins i tot místic.

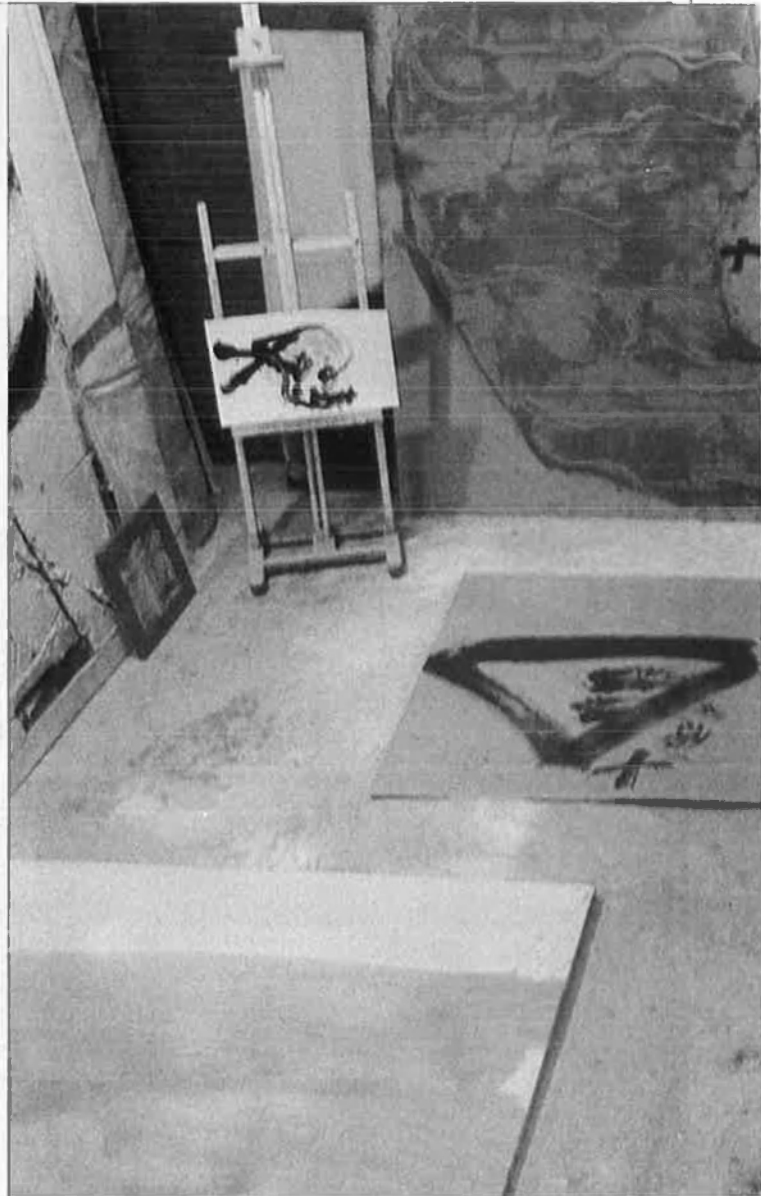
—Tinc un esperit prou religiós, sense estar-hi afiliat. És per l'afany per la ciència que m'he interessat per la mística. Vinc d'una generació que es pensava que la ciència anava de debò, que ho aclariria de veritat. I a través dels llibres de divulgació científica he vist que es parlava molt de filosofia oriental. Molts científics estableixen un paral·lelisme entre les seves troballes i el pensament de la saviesa oriental en general.

LA PRÀCTICA DE L'ART

Tàpies, per autodefinició, un home que reflexiona pintant, vesteix soledat màxima i severíssims silencis en el procés de la creació, arribant, sovint, al treball obsessionat. «M'obsessio molt. M'he passat nits senceres obsessionat per un quadro, però això, per regla general, em passa a l'estiu que és quan treballo. Quan tothom està de vacances i nosaltres ens quedem sols a la casa de Campins, al Montseny, és quan més absorbit estic per la feina».

«Treballo, generalment, en un sol quadro. Però, com el procés d'assecat és lent, després de tenir-los en horitzontal, en terra, perquè faig servir materials molt espessos, els penjo i, en veure el conjunt, aprofito per a efectuar algun retoc. Mentre s'eixuga puc començar-ne un altre, però no em dóna bon resultat treballar simultàniament en més d'un quadro: tinc una tendència a la repetició».

«No tinc una norma fixa per a la creació. Hi ha quadros, sobretot si són de gran format,

que abans de començar-los faig uns petits apunts per a orientar-me una mica. En canvi, als petits improviso molt. Els puc corregir molt. Altres vegades vaig a l'estudi sense saber què faré i començo a pintar intentant interceptar el pensament intel·lectual: les vísceres. I unes altres vegades deixo que els pinzells amb què treballo estiguin expressament bruts o gastats, a fi que em costi treballar. I la mateixa dificultat em fa fer coses que, potser, jo no voldria fer però que faig per a donar sortides que em sorprenguin a mi mateix».

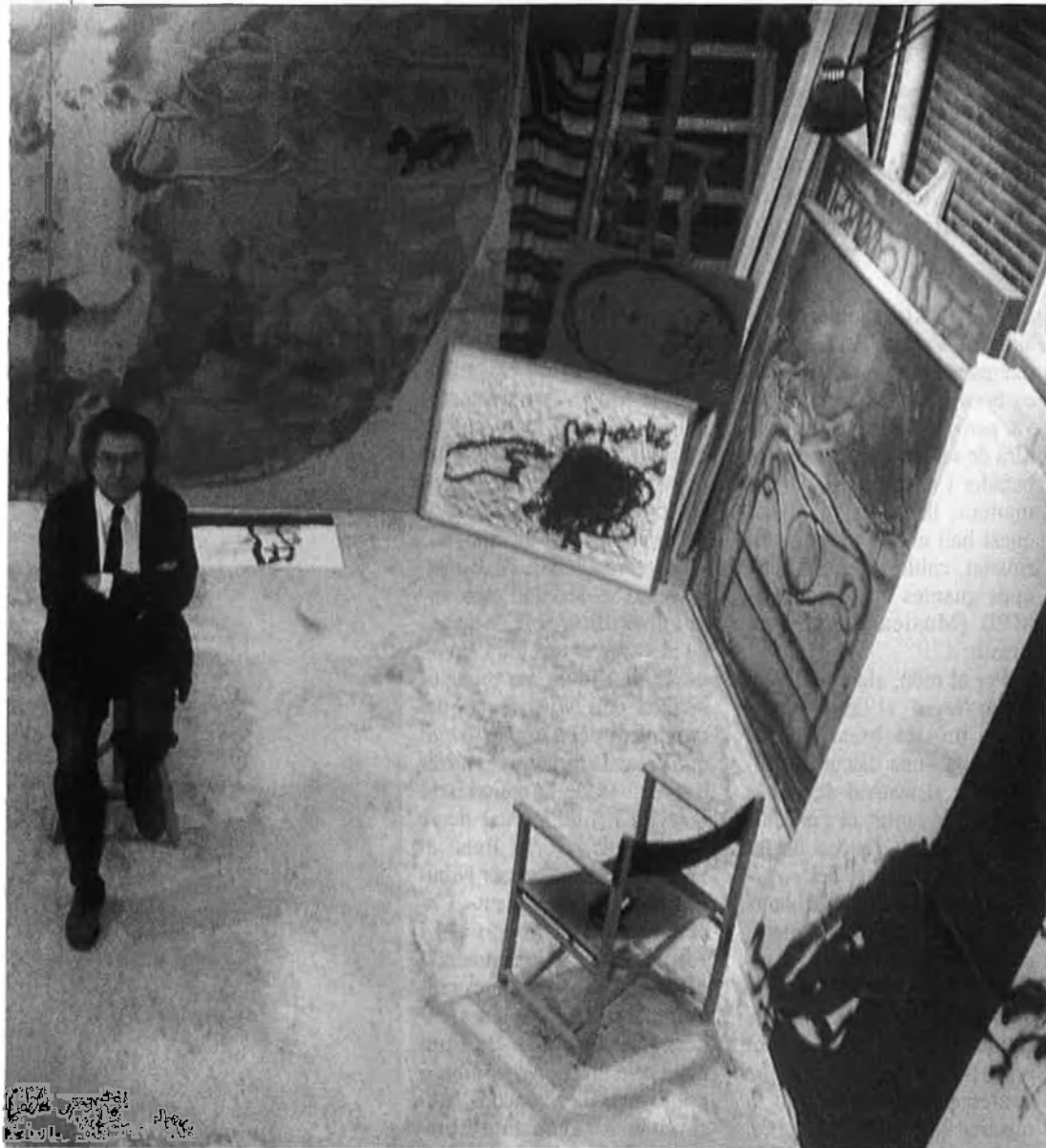
—¿Ha trencat algun quadro perquè no li ha agradat el re-

sultat?

—Sí, però no gaires vegades. Quasi tot es pot aprofitar rasant i pintant a sobre. Potser quan era jove sí que em passava això de no agradar-me, perquè de jove temptejés més i no saps com reaccionaran els materials que utilitzes. Ara ja sé, més o menys, què passarà amb cada material. No és que he arribat a això que en diuen "dominar l'art" en el sentit clàssic, però tinc un domini de tot el repertori de recursos que pot tenir un pintor.

—¿Ho ha fet tot, senyor Tàpies?

—No he comptat els quadros, però els que estan fent el catàleg de la meua obra em van dir

l'altre dia que estaven per la fitxa número 6.500. Només comptant les pintures sobre fusta, tela, cartó i paper. I deixant de part els gravats, els aiguaforats, les litografies, els cartells... És cert que he fet molta cosa, encara que hi ha molta gent que diu que sempre faig el mateix: creus. El dia que una persona seriosa agafi el catàleg que s'està confeccionant veurà que cada quadro és un quadro diferent. És com allò que diuen que tots els xinesos s'assemblen. Si els examines bé veus que no.

Amb les imatges m'ha passat que n'he fet tantes i tan variades que, de vegades, inclús demano ajuda a la meua dona

o a alguns amics perquè me'n suggereixi d'inèdites. Hi ha determinades imatges molt menyspreades per la gent, que no poden ser estètiques per a la convenció i que segons com les tractes poden arribar a ser bellíssimes imatges: un fragment inèdit del cos humà, una aixella amb el seu pèl, unes espadenyes brutes, un cistell trencat o un tros de pinta mig podrida.

TRES NOMS I UN COLOR

- Foix.
- Color solar.
- Gimferrer.
- Color barrocc.
- Brossa.

—Color inesperat.

ESPECULAR LA REALITAT

L'amo dels signes especula no només amb el món imaginari de la seua obra sinó també amb la realitat, com a mostra d'un sentit de l'humor que en absolut es correspon amb la seua aparença. En certa ocasió va posar en circulació la història que era família de Toulouse-Lautrec. «Això m'ho vaig inventar. És una teoria. A la meua família s'explicava que veníem del sud de França, on hi ha tants Tapié. És normal que els noms amb el temps es pluralitzin: els Tapiés. Tots els Tapié eren família de Toulou-

se-Lautrec, i per tant, jo també. Una vegada li ho vaig comentar a un parent seu de debò, un crític d'art que es diu Michel Tapié, que em va ajudar molt durant els primers anys».

EL SAGRAT RITUAL

Antoni Tàpies es desperta diàriament entre les 6 o quarts de 7. Els dos anys convalescents que va passar en la seua joventut el van habilitar a treballar amb tota tranquil·litat al llit. «He tingut una salut molt dèbil. He tingut problemes d'ossos, pulmons, columna vertebral... Ara tinc insuficiència coronària i fa uns anys vaig patir un índex d'angina de pit. Passar tant de temps al llit m'ha resultat, segons com es miri, d'utilitat. Em desperto molt d'hora i em poso a llegir, a escriure. Corregixo textos i articles que he anat reunint en forma de llibre. Cap a les 8.30 la meua dona em porta el desdèjuni. Esmorzo i faig una ullada ràpida als diaris. I vinc a l'estudi, tal com surto del llit. Tinc uns pijames que em serveixen per pintar, plens de taques».

«De vegades no faig res. Estic tot el matí passejant i removent coses d'un costat a l'altre. M'he d'escalfar com un motor. Ho faig bastant sistemàticament. Faig moviments rítmics donant voltes per l'estudi, acompanyant-me de sorolls rítmics. Així: tec, tec. M'estimula la imaginació. Reflexiono o medito. Tinc el temperament una mica de filòsof. Després de dinar m'estic una hora quiet, perquè el cardiòleg em va recomanar que ho fes així. I em prenc tots els medicaments amb una tassa de te. De vegades escolto música. Sóc incapaç d'escoltar música i fer una altra cosa. M'agrada Schumann, Brahms, Wagner. Sóc molt wagnerià. Després passejo amb la meua dona una hora diària i tornem a casa. A la nit quedem sols i sopem amb fill, algun amic». *Miquel Alberola*